

A Hit Győzedelme.

„Bizzál, leányom; a te hited megtartott téged; eredj el békességgel.“

Lukács VIII. 48.

Kedves Testvéreim!

Az élet tarka vásznán gyors egymásutánban peregnek le az események: a múlt dicsősége, a jelen keserve és a jövő bizonytalan képe, amint azt magunknak elgondoljuk. A múlton elmerengünk s annak jeleneteit újból és újból átélni igyekezünk, hogy útmutatást nyerjünk a ma élő nemzedék számára. A jelen megoldásra váró problémáival szemben tanácstalanul kellene megállanunk és bevallanunk tehetetlenségünket, ha nem kísérne nyomon bennünket az a tapasztalati bölcsesség, amely a múltból reánk áradó közös kincsünk, szent öröksége a mai kor vergődő gyermekének is. A színen árnyak suhannak át, itt-ott meghúzódva a jótékony félhomályban; másutt meg éles világitásban jelentkeznek, körülvéve a glória sugárözönétől. Jellemek, akiket rabul ejtett a szépség és az igazság s ezeknek szolgálatában végzik a mentő munkát, mind a mai napiglan a diadalmas lélek töretlen erejével mindnyájunk javára és Isten nagy nevének dicsőségére. Nem fontos, hogy neveiket följegyezte-e a történelem, s hogy méltó emléket állított-e nekik az utókor, vagy pedig hallgatással mellőzi tet-

teiket és törekvéseiket, amelyek pedig kiegészítő részét képezték a maguk emberi módja szerint a világhormányzó isteni Gondviselés ideális elgondolásának...

A színen árnyak suhannak át... s nekünk úgy tetszik, mintha csöndes szemlélődésünk során olykor-olykor mi magunk is ott szerepelnénk az élet tarka vásznán, kilépve a rendes keretből, s elvegyülve az események forgatagában. A küzdelmes jelen múlttá magasztosul, a kétségek eloszlanak, a jövő képe többé nem rettent, mert *erősek* és *gyengék* egyenetlen viaskodásából kialakul a lelki élet magasabb színvonalán „a Hit győzedelme,” amelyre megható példát nyújt nekünk a felolvasott szent ige is.

Egy szenvedő szegény Asszony alakja válik ki a Mester körül csoportosuló sokaságból. Pusztán bábáskodás kedvéért talán egyikük se ment oda. Mindeniknek volt valami panasza, amire másutt gyógyírt hiába keresett. Még a tanítványok se képezték kivételt: nekik is meg kellett magyarázni a szebbnél-szebb példázatok mélységes értelmét. De annyi jogos reménnyel és titkos áhitattal talán egy se közelített Hozzá, mint ez a szegény Asszony, akinek 12 évi hiábavaló kísérlet után ez a történelmi pillanat hozta meg a várva-várt enyhülést. Abban a percben, amint megérintette Jézus kötösének peremét, megszűnt a vérfolyás. És ő teljesen meggyógyulva térhetett vissza otthonába, megbeszélni az ő házanépével, hogy mily nagy dolgot cselekedett vele az Úr.

Az erős léleknek, a hősiességnek és a szeretet műveiben gyönyörködő emberi szívnek csodálatos terápiája az, ami itt szemünk láttára végbemegy örök biztatás gyanánt azok

számára, akik szenvednek, nélkülöznek és in-
séget hordoznak. Jézus ma is mondja az egyes
hívónek, s Anyaszentegyháza útján az 'egész
emberiségnek, azoknak is, akik még nem hal-
lottak vagy nem akarnak hallani Róla: „*Bízzál
leányom, a te hited megtartott tégedet, eredj el
békességgel!*“ Nehéz harcokat vívtál önmagad-
dal, álmatlan éjszakákon, kísértések óráján,
csak magadra támaszkodva, és mondanom se
kell, ugyebár, hogy lépésed a kötelesség ösvé-
nyén ingadozó volt, hűséged a megismert igaz-
ság iránt alkudozó természetű, s látszólagos
testi egészséged mellett régóta titkolt súlyos
bajok rágódtak lelkedben... Ebből a szörnyű
vérvesztésből, ebből a fenyegető katasztrófá-
ból nincs más mentés, mint a teljes önátadás,
a gyógyulás vágya és reménye mellett az a fel-
tétlen bizalom, amellyel barát barátja, a beteg
az ő orvosa, a tanítvány az ő Mestere iránt vi-
seltetik.

Ennek tulajdonítható minden épülés; a
testi és lelki hatásoknak az a csodatevő ereje,
amely a megbomlott emberi szervezetben ismét
összhangot teremt s az ürt, vagy hézagot, amely
a legveszedelmesebb kórokozó, betölti az egész-
séges vérkeringés éltető áradatával és a kedély
áldott napsugarával. Ennek tulajdoníthatjuk,
hogy a lelki vakok meglátták az igaz világos-
ságot, s annak élvezetében boldogoknak érez-
ték magukat és készek voltak annak diadaláért
minden áldozatra. A sánták járnai tanultak az
élet útvesztőiben egyenes lelkülettel és mint
Isten rabjai inkább az életről mondtak le, mint
a becsületről, amellyel szívöknek minden gyö-
kérzsála egybe volt köttetve. A foglyok leráz-
ták a testiség láncait, s az evangéliumi szabad-

ság üde levegőjében bizonyosságot tettek az emberi szellem isteni eredete felől, szüntelen azért imádkozva és azért dolgozva, hogy már itt a földön, mint szerelmesek fiak és leányok, mint édes testvérek, találkozzanak egymással a mennyei Atya különböző hajlékaiban.

Mindezek és a többiek, amiket itt egyenként felsorolni nem kívánok, amellet tanuskodnak, hogy az egyéni, társadalmi és országos bajokat, amelyek — úgy látszik — ma már az egész világra kiterjednek, csak a *bizalom jegyében* lehet orvosolni: „Bízzál, leányom!” — Ez az első húr, amelyet meg kell érintenünk az emberi szívben, hogy a többiek: a szeretet, a békesség és szabadság együttesen boldogító visszhangot adjanak, átvive és alkalmazva ezeket a megváltó igazságokat a népek és nemzetek életében is.

Ki merem mondani, hogy ezen fordul meg minden. Ettől függ az egyes ember jóléte és a családok boldogsága. Csak a legújabb időben próbálkoznak a művészetben is azzal, hogy értelmetlen hangzavarból csaljanak ki szívet-lelket nemesítő symphoniákat s alakatlan alakok tömkelegéből formáljanak idő és tér felett uralkodó emblémákat, amelyek előtt szent borzalommal áll meg még az úgynevezett modern ember is. A hangok festenek, a színek muzsikálnak, a távolságok pedig belevesznek a befelétekintés mérhetetlen régióiba. Ezek alól az önkényes korlátok alól, ami különben egyéni szabadság álarcában jelentkezik, még a poézis se tudja kivonni magát. Csupasszá lesz, hogy az ingerek szabad játékát követve, leereszkedjék a Parthenon magaslatáról, s az ihletet vásári nyegleséggel pótolja.

Istenem, Uram, mit vétettünk mi, mai nemzedék, hogy majdnem elviselhetetlen terhek alatt nyögve, még egy ennyi kiváltságunk se lehet, hogy a hétköznapi szürkeség ködös mezejéről az örökszép Muzsa napsugaras tájaira menekülhessünk. Itt is hallani vélem, mindamellet a jézusi példaszót: Bízzál fiam, bízzál leányom. Hitünk a nemzet örök életében, amely szoros kapcsolatban áll az isteni tökéletesség ígéretével, parancsolólag követeli, hogy az átmeneti korszakkal járó szélsőségek helyét előbb-utóbb elfoglalja az az egészséges irányzat, amely egyet jelent a magyar újjászületés fenséges gondolatával.

A keresztény egyházaknak egymás között és egymás mellett nincs és nem lehet ennél szebb hivatása, minthogy Jézus beszédes ajkai-
val állandóan hirdessék, terjesszék és ápolják ezt a bensőséges bizodalmat, amely egyedül háríthatja el a haladás útjából a mesterséges akadályokat, amelyekhez Jézus diadalmas, szép lelkének semmi köze sincsen. A vitézkedő Anyaszentegyház fogalma többet ért, mint használt a kereszténységnek. „Az én országom nem e világból való“ — mondja Jézus a világ bírái előtt. Ennek az egész krisztusi evangéliumot átfogó alapelvnek nem volna szabad feledésbe mennie. Sőt bizonyos vagyok benne, hogy egyedül szellemi fölényének és erkölcsi integritásának megbizonyítása a modern élet problémáival szemben az egyetlen út, amelyen rendületlen hite és bizodalma által biztosíthatja sokszázados tekintélyét és befolyását az ellene agyarkodó ellenséges áramlatokkal szemben is.

Hittételeiben, dogmáinak taglalásában, szertartásainak szépségeiben, papi rendjének

hierarchikus szervezetében, kétségkívül, nagy erőforrás rejlik, amelyet az egyházon belül sokra becsülnek, az egyházon kívül is — eddig legalább — még tiszteletben tartanak. De eljő az óra és az most vagyon, amikor Krisztus egyháza a legnagyobb próbára tétetik. Az a kérdés, meg tud-e felelni mindazoknak az igényeknek, — amelyeket vele és a lelki gondozása alatt levő keresztény közösséggel szemben támaszt és pedig joggal támaszt a mai kor szak óriási nyomorúsága és ebből folyó kedvetlensége és forradalmi hangulata. Eljő az óra és az most vagyon: amikor a munkátlanság s az ezzel járó bajok és hiányok ellen küzdve, a társadalmi egyesületekkel és a politikai községgel karöltve kell munkálkodnia, hogy a lelki erőforrások épségben tartása mellett ezen a téren is kivegye a maga részét a nemzetmentő munkából. Úgy tudom, szívesen is teszi, mert a felvilágosítás, a tanácsadás mellett erre ősidőktől fogva kötelezve érezte magát. Csak arra ügyeljünk, hogy a darab kenyér mellett, amelyet az inségesnek nyújtunk, ott legyen, mint vigasztaló momentum, a mennyei kenyér is, és a ruha mellett, amellyel a mezítelent felruházunk, ott legyen mindig a Krisztus köntöse is, amelyből még ma is hatalmas erőforrás származik, hogyha azt az áhitat lelkével és gyermeki bizalommal érintjük. Hallani fogjuk, későn-korán ebben a szent szolgálatban forgólódva: „*Bizzál fiam, bizzál leányom: a te hited megtartott téged, eredj el békességgel.*“

Ilyen értelemben együtt munkálkodva, őrizhetjük meg a keresztény Anyaszentegyház alapvető egységét, azok mellett a külső választófalak mellett is, amelyek az idők során

keletkeztek. Úgy érezzük, hogy ezekben a válságos időkben az egyetemes kereszténységnek egységes frontot kell mutatnia, ha a XX. század élet-halál harcában nem akar csatát veszteni. Egységes frontba kell tömörülnie itt minden nemes szándéknak, buzgó igyekezetnek, hogy kiküszöbölhessük azokat a mélyreható erkölcsi bajokat, amelyek az egész nyugati civilizációt létében fenyegetik. Ki tudja: tán még nem késő! Állásfoglalásunk a béke és háború kérdésében — amidőn a jogos nemzeti áspirációk mellett az emberiség nagy érdekei nem szenvednek csorbát — üdvös befolyással lehet arra a világraszóló tanácskozásra, amelyet holnapután Genfben indítanak meg a Leszerelési Konferenciával kapcsolatban. A konferencia első napján Londonban 10 ezer főnyi tömeg fog felvonulni az anglikán egyház érsekeinek és a r. kath. és szabad egyházak képviselőinek vezetése mellett az Albert Hallba, hogy a Békesség Fejedelmének égisze alatt komolyan és ünnepélyesen kifejezésre juttassák a keresztény álláspontot, amely nem akarja kitenni a népek és nemzetek családját — akár a közeljövőben, akár egy távoli jövőben — még egy világháború borzalmainak. Együtt imádkozunk mi is velök, akiknek forró imája a Szeretetnek Istene előtt meghallgattatásra talál. A mai áldatlan helyzetért is sok tekintetben a világháború a felelős és azok az igazságtalan békediktátumok, amelyek miatt nem tud nyugvópontra jutni a világ megbomlott gazdasági és erkölcsi egyensúlya.

Szegény magyar Hazánk — s ami azt illeti: a többi ország is körülöttünk — szinte emberfeletti akadályokkal küzd, hogy ezeréves

szent hagyományait és a művelt népek sorában elfoglalt helyét ezidő szerint is fenntarthassa. Ám a gyógyulás, a talpraállás jeleivel csak szórványosan találkozunk. Pedig a bibliai szegény Asszony példája megmutatta kinek-kinek, hogy hol és miben rejlik az igazi orvosság. A 12 év óta tartó vérfolyás csak akkor fog megállani, hogyha bizalommal fordulunk a krisztusi elvekhez és igazságokhoz, amelyek önmagukban hordják a testi gyarapodás és lelki megtisztulás összes feltételeit.

Ez lesz a mi hitünknek legszebb győzedelme, ami magával hozza a kölcsönös megértést, egymás jogainak tiszteletbentartását és azt az áldást, békességet, amely vissza adja az embert önmagának. Hitünk Istenben, hűségünk a Krisztus törvényeihez, s az isteni lélek diadalmas ereje egy új világ hajnalhasadását jelenti a mi számunkra: üdvözöljük hát ezt a mennyei fényt, amely körülöttünk és bennünk mindeket betölt a maga csodálatos erőforrásával s holt nemzeteknek is meghozza az üdv-igéretet: a feltámadást. Amen.

Igéret és Áldás.

*„Ime, én elküldöm ti-
reátok az én Atyám-
nak ígéretét; ti pe-
dig maradjatok Jé-
ruzsálem városában,
mígnem felöltöztet-
tek mennyei erővel.“*

Lukács XXIV. 49.

Kedves Testvéreim, itt a gyülekezetben és ott künn, a Kárpátok koszorújában s a távoli szigeteken is, köszöntelek Titeket ünnepi szent örömezzések között abban a hitben, hogy a mi mai találkozásunk és a lélek javaiban való közösségünk megújítja és megerősíti a Rádió hullámain kötött szellemi kapcsolatunkat. Ez is annak a léleknek a munkája, amelyik a kekeresztény Anyaszentegyház megalapításával együtt indult el hódító útjára.

Ami előbb csak meghitt várakozás és áldott reménység vala, így lett beteljesült ígéret és Istennek legnagyobb áldása. Legalább mi úgy érezzük, hogy minden nagy megindulásnak, mely az emberiség kulturális történetében egy újabb fejezetet nyitott, ez volt a vezető motivuma, ez volt az éltető eleme. Előbb csak a kevesek, a kiválasztottak jutottak annak bűvkörébe, s azután fokozatosan terjedt tovább a szent ittasság, amelynek mámore átragadt a tömegre is, látva és tapasztalva a jeleket és tanúságokat, amelyek az egyszerű, jámbor hívőből világhódító hőst varázsoltak elő a történelmi pillanat hatása alatt.

Ebben állott az őskereszténység szegényeinek gazdagsága: s abban a lelki készségben, amellyel minden önző érdeket visszafojtva, testvéri közösségben tudtak egybeforrni mindazokkal, akik egyazon mennyei Atya gyermekei gyanánt csatlakoztak a Mester tanítványaihoz. Neveiket glóriával veszi körül az utókor; de az a glória, amelyet a világ leghíresebb festőművészei örökítettek meg a mi számunkra, ott ragyogott az ő fejük felett akkor is, amikor körüljártak, mint az ő példaadójuk, — „mindenekkéi jót tévén...” A kereszténység a maga diadalát nem is annyira az igehírdetőknek, nem a szervezett propagandának, mint inkább a Krisztus nyomdokain haladó eleven példaadásnak köszönheti. Ez volt akkoron és ez ma is az a mennyei erő, mely életünket külső szépséggel és benső erkölcsi tartalommal ruházza fel, hogy test és lélek egymást kiegyenlítve, örök harmóniában egyesüljön az isteni ígéret és áldás befogadására s magamagából is termeljen minden jót és igazat, ami állandósíthatja közöttünk a rendet és a békességre alapított csendes boldogságot.

Egyszóval pünkösdi lélekre van szüksége a világnak, hogy magához térjen és felismerje azt, ami valóban javára szolgál. Hogy el ne tévedjünk, a búcsúzó Mester a felolvasott szent ígében is jó tanácsot osztogat. Igér valamit. Az ígéretet be is váltja. Ha maga nem jöhet, kéri az Atyát és az Atya más vigasztalót ad, azt a *lelket*, amely nem alkuszik, nem kétségkedik, nem vár, de követel és követelésének érvényt szerez az erkölcsi parancs ellenállhatatlan erejével.

Ennek a parancsnak engedelmeskedtek a

tanítványok is, amikor egyelőre Jeruzsálem városában maradtak, amely város Izraelnek ma is egyik nemzeti büszkesége, telve a királyok és próféták és törvényadók megszentelt emlékeivel. Centrumra, központra volt szükségük, ott kellett erőt gyűjteniök a további munkára. Ott kellett szégyenkezniök a sikertelenség bélyegével homlokukon, amikor a nagy tragédia utolsó jelenete is lejátszódott s a hatalom diadalmaskodni látszott a szent ügy vértanúin. Ott kellett bizonytságot tenniök a halhatatlan Mester mellett, amikor arra a kellő idő a Kijelentés kényszerűségével elérkezett. Világuralmi erők mérkőzésén mult csupán, hogy ma is nem ez a kereszténység centruma, ahonnan eredetileg kiindult s ahová egyszer, a Teremtő történelmi távlatain belül, bizonyára vissza fog térni, hogy levetkőzve külső sallangjait, felöltöztessék újból *mennyei erővel*.

Ez a mennyei erő — mint mondám — a mindenható Istennek legnagyobb áldása. Boldogítja azt is, aki adja. És boldoggá, végtelenül boldoggá teszi azt is, aki kapja. Azok az egyszerű halászok boldogok voltak és örvendeztek Genezáreth taván, ha sok halat fogtak, mert azt is — a saját mesterségükben való jártasság mellett — Isten ajándékának tekintették. Hát még milyen boldogok voltak és mennyire örvendeztek, amikor benső hitük és meggyőződésük átömlesztése által *embereket* fogtak, hogy oda állítsák és beszervezzék őket Isten országának szent szolgálatába, nemcsak ennek a muló földi életnek tartama alatt, hanem azon túl is, foglyul víve őket a Krisztusnak, de megszabadítva őket mindörökre a szolgaságnak igájától. Aki tegnap még hálókat foldozott; ma már apostol. Aki teg-

nap még vámot szedett és hitvány zsoldon tengette életét, ma már az elhívás szentségével kapcsolódik bele a magasabb rendű lét szimfóniájába. Aki tegnap még tér és idő korlátai között botorkált, ma már az örökkévalóság tisztult régióiban szárnyal, ahol fenség és egyszerűség, mint ikertestvérek, kísérik őt a Teremtő trónja elé.

Valóban *hódolat* illeti meg a nagy Alkotót ennek az új világnak a megteremtéséért, amely nem kevésbé nagy és dicső, mint a szabad természet s a nagy mindenség csodálatos rendje, ahol minden, de minden egy azon örök törvénynek engedelmeskedik. Méltán csodáljuk és élvezzük ezekben a szép tavaszi napokban a rügyfakadást, a lombkoronát, az illatos virágokat s a benne rejlő gyümölcs ígétét, de jut-é eszünkbe, hogy a lélek nagy plántálója is éppen úgy számon kérhetné mitőlünk, hogy vajjon nem könnyelműen bántunk-e a reánk bízott lelki javakkal, amelyekkel talán kevesebbet törődtünk, mint e világnak ügyes-bajos dolgaival, múltó érdekeivel és semmitmondó tanaival, amelyek pedig meg nem menthetnek.

Kedves Testvéreim! Én úgy érzem, úgy gondolom, hogy minden ilyen nagy ünnepen, kivált az Úrasztalánál, de azonkívül is, számonkérő széket kell tartanunk önmagunk s a keresztény közösség felett; mert az egyesre nem lehet közömbös, hogy milyen irányelvek szerint kell neki igazodnia a mindeneket átfogó központi gondolathoz; viszont a keresztény közösségnek jól felfogott érdeke megkívánja, hogy az egyes ne járjon külön útakon ott, ahol mindenkinek mintegy egészséges központi idegrendszerbe, a megváltás és idvesség ingerével kell belekap-

csolódnia. Sok keserű csalódástól kímélnők meg magunkat és a lelki vezetésünkre bízott ifjú nemzedéket, hogyha elejétől fogva tisztában volnánk azzal, hogy az adott helyzetben mit vár tőlünk a gyülekezet, amelynek tagjai vagyunk és mit várhatunk mi a gyülekezettől, amely gondviselő, védő karját reánk is kiterjeszti, mint a jó Anya édes gyermekére.

Az elmondottakból világosan következik, hogyha egyszer megértettük a nagy kötelezettséget, amelyet mindnyájunkra nézve jelent a tanítványi hűség és odaadás, akkor többé nem maradhatunk a „városban“; a kényelmes központban, hanem a lélek szomjúságának engedve, ki kell időnkint szállanunk „Izrael nyájának eltévedt juhaihoz“, akik nehéz viszonyok között őrzik a keblökbe oltott ősi hitet és meggyőződést az *Egy Ő Magától Való Atya Istenről és az ő Szerelmes Fiáról, az Úr Jézus Krisztusról*, akiknek köszönhetjük, hogy a Pünkösdnek áldott ígérete a mai napon is beteljesedett. Így tettek az apostolok is, akik a víznek keresztsége mellett, jó és rossz időben oda iktatták a tűznek és szentléleknek keresztségét. Ez a kettő az őskeresztény egyházban, amelynek első három százada unitárius jellegűnek mondható, méltóképpen magyarázta és kiegészítette egyik a mást. Vajha így lenne még ma is, ebben a civilizációjára büszke korban, amely a maga nagy ellentéteit sem az anyagi, sem az erkölcsi téren áthidalni nem tudja másként, mint a pünkösdi léleknek diadalmas erejével.

Ennek a pünkösdi léleknek átütő ereje mutatkozik abban az élénk egyházi életben, amely újabb időben minden felekezet kebelében megindult, valóra váltva a maguk mértéke szerint

a hozzá fűzött szép reményeket. Mert szép a hegyi beszéd a szószék magaslatán, de még szebb, ha az igehírdetők — papok és világiak — házról-házra járnak s mindenüvé magukkal viszik a pünkösdi lelket; az isteni törvényen alapuló emberszeretetet s jó lelkiismerettel igyekeznek eleget tenni a krisztusi felhívásnak: „*elmenvén, tanítsatok minden népeket...*“ engedve az apostolnak is: „jót tegyetek mindenkivel, kivált a mi hitünknek cselédeivel...“ *Tanítani és jót tenni!* — igen, Kedves Testvéreim, ebben áll Krisztus egyházának igazi rendeltetése; s akkor fog „fejében és tagjaiban“ igazán megújhódni, amikor nyíltan és fenntartás nélkül lemond azokról a világhatalmi törekvésekről, amelyek annyi bajt és visszavonást okoztak és okoznak még ma is, hogy minden emberöltőben egy-egy új Messiásnak kellene támadnia a düledező Romok eltakarítására és a *szegeletkönek önmagában való* beillesztésére, ami nélkül minden úgynevezett építőmunka csak kárbaveszett fáradság marad.

Szomorúan tapasztaljuk, hogy a mi áldott Jézusunk még ma is sír az Olajfák hegyén. Síratja most már nemcsak saját nemzetének szárandó sorsát; hanem résztvevő könnyeket hullat az egész emberiség veszélyben forgó jövője, anyagi boldogulása és erkölcsi jóléte fölött; mert ő előre látja, hogy a lejtőn megállani nem lehet s a mindeneiket magával ragadó lavina csak a Hinnon völgyében, a Gyehennában, jut nyugvópontra, ami egyet jelent a kárhozattal, összes eddig szerzett szellemi javaink bűnös eltékozlásával, a megújhódás, a feltámadás minden reménye nélkül.

Gondolják meg hát jól azok az államférfiak, a művelt Világ sorsának ez idő szerint intéző

nagy és kis hatalmai — győzők és legyőzöttek egyaránt — akik a genfi tó partján, annak fenéges nyugalma mellett, ma és holnap s a következő nagyjelentőségű napokban tanácskozásra egybegyűlnek, hogy tárgyalásaik során nem elég az eddigi rideg számvetéshez alkalmazkodniok. Szót kér magának ott, a zöld asztalnál, az a pünkösdi lélek is, amely a politikai formák között a mélyebb belátást, emberségesebb magatartást, a megbántott *Igazság* kiengesztelését jelenti. Jelenti a gyűlölet tizenhároméves szörnyetegének száműzetését az ismeretlen sivatagba, ahol csak önmagában tehet kárt és nem nyer többé szabad utat és vert aranyban támogatást a népjogok lábbal tiprására, egy multjában és jövőjében nagyra hivatott Nemzet összes anyagi és erkölcsi javainak megsemmisítésére. Ránk magyarokra és unitáriusokra nézve, életkérdés, hogy minket a zöld asztalnál — akár az isteni áldásokkal betakart pünkösdi zöld mezőn: a Rákos mezején — meghallgassanak. Álljunk oda, de nem az átörökölt díszmagyarban, hogy külső csillogással takarjuk be üszkösödő sebeinket; álljunk oda úgy, ahogy vagyunk, koldusrongyokba burkolózva, nyílt homlokkal, föllemelt fővel, követelve a több levegőt, több világozottságot, perújításunk döbbenetes panaszában kárpótlást, *igazi jóvátételt* kérve mindazokért a méltatlan bántalmakért, amiket rajtunk, egyeseken, családokon, társulatokon és intézményeken a nemzetközi jog védelme alatt elkövettek.

Most fog kitűnni, hogy a népek és nemzetek tanácsában van-e a politikai józan megfontolás mellett elegendő pünkösdi lélek, amely a maga szárnycsapásaival, a maga diadalmas erejével helyrebillentse az *Igazság* serpenyőjét, s

visszaállítsa ezeréves jogaiba a megbántott magyar önérzetet... Nem tudom, a mi gyenge szavunk elhatol-é odáig, ahol *rólunk* — *nélkülünk* Isten jóvoltából többé nem dönthetnek, de meg vagyok győződve róla, hogyha minden magyar ember idebent és odakint ezért imádkozik és ezért dolgozik, a mindnyájunk által hön óhajtott siker nem fog elmaradni... „Recrudescunt...“ Amen.

Krisztusi Eszmény.

*„Én azért jöttem,
hogy életök legyen,
és bővülködjenek.“*

János ev. X. 10.

Kedves Testvéreim! itt a gyülekezetben és a távoli szórványokban és a tengeri szigeteken! — illik ezekben a napokban, hogy mint jó keresztények, gyermekies örömmel és hálatelt szívvel készülődjünk a lelkek Urának, az élet Fejedelmének ünnepélyes fogadására. Ez az évforduló a mi számunkra nem egy közönséges történelmi esemény; amely előtt tisztelettel és hódolattal állunk meg, hanem egy új világ kezdete, amelyben a régi jövendölések betelnek; az ősi szimbólumok élő valósággá válnak, sőt a nagy Természet maga is szolgálatába szegődik egy fensőbb akaratnak, s a halál árnyékának völgyében — ahol addig sötétség honolt — tündököl az igaz Világosság: okulására és üdvére az egymásután következő nemzedékeknek.

„Ajtó“ nyílik meg előttünk, feltárva életünk rejtett titkait s kinyilatkoztatva az örök-kévaló értékeket, amiket a Teremtő odahelyezett mindnyájunk dobogó szívébe, imádságos lelkébe. Hogy — hogy' nem: a bezárt ajtón, a szellemi világ kapuján, mi is dörömböztünk eleget; ostromoltuk azt a tudás fegyvereivel, a művészi fantázia mesterfogásaival, sőt talán a babonás hiedelem csodatevő szerszámaival is,

de sikertelenül... Egy kis Gyermeknek kellett eljönnie, hogy szeretetre és gyöngédségre való utaltságánál fogva, fölébressze mindnyájunkban — még a Heródésekben is — az örök gyermek szavát, aki megértés után sóvárog, s akinek gyügyögésében több bölcsesség van, mint a híres alexandriai könyvtár összes pergamenjein. Egy kis Gyermeknek kellett eljönnie, aki első szomorú bujdosásában csak azért menti törékeny életét, hogy azt a maga idejében szétossza a bűnben és tévelygésben botorkáló emberiség között, még pedig „szabad akarat szerint“, mint akinek Istentől hatalma van arra, hogy ezt az életet letegye és ismét felvegye.

Ez az élet — a mi örökségünk. Közös kincse az egész kereszténységnek s mindazoknak, akik annak javaiban szent örömmel és áhítatos reménységgel részesedni óhajtanak a táboron kívül is. Ennek az életnek külső formái mindnyájunk előtt ismeretesek. Nyomon követi azokat a hivatalos keresztény egyház a maga ünnepeiben és szertartásaiban, amelyek kevés kivétellel az egész földön egyformán gyakoroltatnak, mint próbái és nevelői az igazi vallásos hitnek és öntudatnak. Még a nép körében elterjedt „Bethlehem“-járás is, amely a templomocskát házról-házra viszi és meghordozza, arra szolgál, hogy a jobb lelkekben felébressze az ősi hagyomány iránt érzett tiszteletet s a *krisztusi eszmény* után való őszinte, nemes vágyakozást. Amint megpillantom őket ebben az óriási kőtengerben, s felcsendül közben itt-ott a pásztoroknak éneke, az első karácsonyj virrasztásának költői hangulatában, megújhodik lelki szemeink előtt a boldog gyermekkor, amelynek ez volt s ez is marad egyik legkedvesebb emléke. Most is hal-

lom a pásztoroknak énekét a szőlőhegyek által koszorúzott ősrégi városkában, amelynek történelmi multja világeseményeknek szolgált hátteréül, s hálát adok a jó Istennek, hogy engemet is ennek az örök eszménynek, a *krisztusi életnek* szolgálatába állított. Most is arra tanít, amire egykor tanított, hogy mint engedelmes tanítvány, kövessem a Mestert minden életnyilvánulásban, amelyre a saját szegényes életemben mód és alkalom kínálkozik.

Ha egykor, mint gyermek közeledtem Hozzá, ártatlanság díszében, kérve és várva az Ő áldását a keresztség és konfirmáció lelki feredőjében, joggal elvárhatja tőlem, hogy a gyermekeim lelkét ajánljam fel neki kárpótlásul azért a nagy jótéteményért, amelyet velem szemben akkor gyakorolt s amelynek jótékony hatása elkísér engemet az egész életen át.

S ha majd mint ifjút a kétségek árján és a kísértések kereszttüzében nem hagyott magamra, hanem vigasztaló üzenetével mellém állott és visszarántott a megsemmisülés örvényéből s gyógyító balzsamával újból visszaadott az életnek, nekem is szent kötelességem támogatni minden nemes törekvést, amely az új Nemzedék lelkében, mint nemzetmegváltó igazság, a kölcsönös megértés jegyében, megvalósulásra vár.

És így tovább, az élet véghatáráig — itt ezeken „a földi téreken“ — alig van olyan mozanata a hétköznapi odaadó munkájának és az ünnepek áldott csendjének, ahol ne ő adná a kulcsot a kezünkbe, amikor a legnehezebb problémát: a kérdések kérdését — az életet magát óhajtjuk akár magunknak, akár másoknak megmagyarázni és megfelelő világításba helyezni.

Most is Ő szól mihozzánk szentigénk szavaiban, mint jó pásztor az ő juhaival kapcsolatban: „*Én azért jöttem, hogy életök legyen és bővülködjenek...*“

Boldog az a nyáj, amelyiknek ő a pásztor! Mert ő ismeri minden juhát, nevéen szólítja őket és a juhok követik őt, mert ismerik az ő hangját. Ez a hasonlat is arra szolgál, hogy az akkori pásztori élet motivumaival annál szemléletesebbé tegye a maga elgondolását. Képek és hasonlatok gazdag tárháza különben is az egész Biblia, de ezek közül talán egy sem olyan közvetlen, majdnem a megszólalásig hű, mint éppen ez: a nyáj és az ő pásztor, aki életét adja az ő juhaiért. Már az ó-testamentumban is ilyen misszió vár a nemzeti Messiásra, aki felveszi a szegény maradék juhok gondját, a gyengéket vállaira emeli és az ellőket gyengén hordozza. Összetartozandóság érzete hatja át őket. A juhok tudják, hogy kire számíthatnak veszély idején. A pásztor kész megvédelmezni őket, mint a kicsiny Dávid, aki ilyen nemes és egyszerű foglalkozás közben készült a királyságra. És valóban királyi munka: egy nyájnak gondját fölvenni s szépség és igazság pásztori pálcájával közöttük rendet tartani, beiktatva őket lelki Sion gyanánt Isten választottainak boldog társaságába.

A hasonlat az újtestamentumban csak nyer lenyűgöző erőben és tartalomban, miután magasabbrendű célok hordozója. A törvényben előírt áldozatok helyét elfoglalja az *önkéntes áldozat* eszméje. A pásztor elhagyja a 99 biztonságban levő juhát és elmegy árkon-bokron, tűzön-vizen keresztül megkeresni az eltévedt bárányt s annak megtalálása kimondhatatlan nagy gyönyörűséget nyújt neki s másokat is buz-

dít, hogy ilyen módon igyekezzenek jó útra téríteni a megbocsátásnak könnyekkel öntözött ösvényein azokat, akik eltévelyedtek az igaz útról s akik tán maguk nem is tudják, hogy milyen halálos veszedelemben forognak. Ez is szeretetből történik, de viszont a szeretetnek legmagasabb ismertetőjegye, amikor valaki életét adja az ő felebarátjáért, mint ahogy Krisztus is az ő életét adta érettünk. (Ján. 1. lev. III. 16.)

Az áldozat szentsége és nagysága örök időkre szól, s arra kötelez minket a karácsonyi csillagos éjszakában s a nagypénteki gyász komorfenségében egyaránt, hogy törhetetlen hittel és önfeláldozó készséggel álljunk mi is szolgáló tába azoknak az örökkévaló igazságoknak, amelyek Jézus istenfiúságát, az ő megdicsőült életét és az ő halálának erkölcsi hasznát az emberi civilizáció válságos korszakában — mint amilyen a mostani is — bőségesen kamatoztathatják s abból semmit önkényesen el nem idegenítve, sértetlenül örökítik át nemzedékről-nemzedékre. Így azután betelik az is, amit ugyanabban a fejezetben mond a jó pásztor: „Más juhaim is vannak nékem, amelyek nem ebből az akolból valók; azokat is elő kell hoznom és hallgatnak majd az én szómra; és *lészen egy akol és egy pásztor.*“

Távol szigetek lakói, különböző színek és nyelvek, fajok és nemzeti társadalmak ma már majdnem ezer különféle dialektusban ismerik és adják tovább ezt a bibliai mondást, amelynél szebbet és igazabbat nem ismer az egész világirodalom. Élet sugárzik belőle; munkában és a szeretet áldozatában túláradó élet, amely annál gazdagabb, minél többet közöl másokkal a ma-

gáéból. Krisztusi élet, amelynek alapfeltételei adva vannak minden egyes újszülött lelki hajlamaiban s megfelelő családi példaadás és iskolai nevelés által oda fejleszthetők, hogy a serdülő gyermek és a zsenge ifjú Jézus után indulva, határozza el magát minden szép és jó dologra... Jézus jó volt: nekem is jónak kell lennem, hogy kiérdemeljem az ő szeretetét s hogy ne kelljen szégyenkezni, amikor ajándékaival elhalmoz engemet... Jézus szép volt: nekem is szépnek kell lennem, a lelki szépség díszeivel gazdagon, hogy amikor ő engemet meglátogat, bátran nézhessek az ő szemének tükreibe, ahol bizonyára úgy fogom meglátni magamat, mint amilyen valósággal vagyok. Itt a kendőzés semmit se használ. A szeplőt és a foltot se lehet ügyeskedéssel eltakarni. Itt csak az ő természet szava, a teljes testi-lelki tisztaság, az egyszerű, mértékletes életmódon alapuló benső boldogság segíthet. Ez őrizi meg a kívánt jólétet és az erkölcsi törvény védelme alatt az örök harmóniát... Jézus igaz volt: nekem is igaznak kell lennem. Az igazat kell mondanom Isten és emberek előtt, már csak azért is, mert Isten után reám nézve Ő a legszentebb igazság. Lelkiismeretem egy percig se hagyna nyugodni, ha csak tévedésből, vagy tudva valótlan állítot-tam volna. Ő maga is *azért született és azért jött e világra, hogy bizonyosságot tegyen az Igazságról.* A történelemből tudom, hogy hősök és vértanúk előtt az ő példája lebegett, amikor arról volt szó, hogy megalkudjanak-e a pusztá életük árán, vagy pedig életet, vagyont, hírt, nevet, világi dicsőséget mind oda dobjanak áldozatul az általuk hirdetett igazság diadaláért...

A jó ember, a szép ember, az igaz ember

szolgálja tehát teljes mértékben a *krisztusi eszményt*, amelynek hova tovább mind inkább, tisztán és kikristályosodva kell megvalósulnia az egyetemes keresztény társadalomban, ahol felekezeti különbséget nem ismernek. Akik ezt bolygatják és ezt a szegényes elhatároltságot teszik cselekedeteik rugójává, talán tudtokon kívül, de rossz szolgálatot tesznek magának a Krisztusnak, aki az Olajfák hegyén nemcsak Jeruzsálemet síratta meg, hanem pusztuló fájában és nemzetében az egész emberiséget s amikor a Golgothán mindnyájunkért meghalt, annak áldásaiból még a pogányokat se rekesztette ki.

Ez az élet nem szorul dicséretre. Ez a halál beszél önmagáért... „*A beszédek, amelyeket én szólok néktek: lélek és élet.*“ Diadalmas hit és megváltó cselekedet indulnak el bennök hódító útvonalra. Ahol az ő törvénytisztelete elismeri és szankcionálja a régi szokásokat, ott nekünk is meg kell hajolnunk; de ahol ő maga mondja, hogy „minekelőtte Ábrahám lenne, én vagyok“ (az egyetemes emberiség szószólója!) vagy „a templomnál nagyobb vagyok itt“ (ama lelki Ház, amelynek ajtaja nyitva van mindnyájunk számára) — akkor a több élet, a jobb és igazabb élet jogán ragaszkodnunk kell azokhoz az egészséges reformokhoz, amiket az ő fennkölt egyénisége mintegy magával hoz s nem szóval magyaráz, hanem egy önzetlen és tökéletes élet cselekedeteivel.

Kedves Atyámfia! — Akarsz-é, születésednél és neveltetésednél fogva is, az ő nyájába tartozni? Ha igen, nagyon szép, de az ő szempontjából ez még nem elég. A formai tagság őt ki nem elégíti. Teljes szívedből, teljes lelked-

ből és minden idegszáladdal át kell érezned és meg is kell értened, hogy te az övé vagy és Ő a tied; máskülönben csak olyan laza lenne köztetek a viszony, mintha különböző bolygóknak a lakói lennétek. Pedig Ő az Ő mennyei aklát akkorára méretezte, hogy abba mindannyian elférjünk, akik benne és általa újjászületve, élnek már itt e földön a halhatatlan életet.

Kedves Atyámfia! Kérsz-e, vársz-e valami ajándékot Ötöle magadnak, vagy szeretteidnek a közelgő szent ünnep alkalmából? — Ha igen, nagyon szép, de az ő szempontjából ez még nem elég; mert az Ő világnézete szerint előbb minden ajándékot ki kell érdemelnünk. Ő pedig — soha eléggé meg nem becsülhető ajándék gyanánt *magamagát* nyújtja mifelénk s ezt a drága ajándékot csak úgy és akkor fogadhatjuk el, hogyha viszont mi is készek vagyunk magunkat, úgy, amint vagyunk, hitünket és meggyőződésünket, imáinkat és reménységünket, *egy nemzet imáját és reménységét*, oda ajánlani Őneki, akinek országa és királysága, felül időn, felül enyészeten, biztosítja mindnyájunk számára a mennyei polgárságot.

És te, keseredett Világ, aki jogos Uradtól, a békesség Fejedelmétől hitetlenül és becstelesen elfordulva, keresed, de céltalanul és hiába az anyagi boldogulás és lelki megújulás útjait, — nem veszed-e észre, hogy vak vezéreidre hallgatva, zsákutcába jutottál s még halvány reménysugára se mutatkozik annak, hogy onnan valaha kiszabadulhass: — én mondom neked, a kicsinyek közt is a legkisebb, hogy térj magadhoz; embereld meg magadat és a mindnyájunk által annyira óhajtott *krisztusi eszményt* az állambölcséletben és a gyakorlati politikában

tedd magadévá, amíg nem késő. Ne zsugorgasd a te féltve őrzött aranyaidat, mert azok téged meg nem menthetnek. A féltékenység és gyűlölet üszkét se hordozd tovább kebeledben; mert annak emésztő lángja elsősorban téged sebez meg, s vajmi nehéz az ilyen sebnek gyógyulása!... Itt csak egy orvos segíthet: a Békesség fejedelme, aki szeretetben élt és munkálkodott és irántunk való testvéri szeretetből hozta meg a maga világraszóló áldozatát az egész emberiségért, engedelmeskedve a közös mennyei édes Atya szent akaratának.

Akik tehát részesei óhajtunk lenni ennek az üdv-igéretnek, amely gyermek- és ifjúkorunk álmait megaranyozta, igyekezzünk ezekben a Krisztusváró napokban bekapcsolódni eleven áramába egy magasabbrendű életnek. Annak a magasabbrendű életnek, amely tud bővölködni és tud szűkölködni, s a maga apostoli egyszerűségével és tisztaságával egyedül válthat meg sokrendbeli próbáink és kísértéseink között s egyedül boldogíthatja a megértés útját kereső népeket és nemzeteket.

Testvéreim! — Ezek szerint legyen végre ez a ránk derülő szent Karácsony a megújított Élet, a több, jobb, szebb és igazabb élet glóriás ünnepe az angyali szózat védelme alatt: „Dicsőség a magasságos mennyekben Istennek, e földön békesség, és az emberekhez jóakarata...”
Amen.